

Svenska Jägareförbundet

UTBREDNING OCH FÖREKOMST AV KRON- OCH DOVHJORT I SVERIGE

– ANALYS AV DATA
FRÅN SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDETS
VILTÖVERVAKNING 2016

SAMMANFATTNING

De svenska kron- och dovhjortsstammarna ökar i både utbredning och numerär. Under jaktåret 2015/16 förekom etablerade populationer av kronhjort inom 16 procent av den rapporterade arealen, medan motsvarande värde för dovhjort var 13 procent.

Områden med hög andel av etablerad förekomst av kronhjort var främst koncentrerade till delar av Södermanland, Östergötland, Kalmar och Skåne, medan höga koncentrationer av dovhjort återfanns i samma län med undantag av Kalmar, men också i delar av Västra Götaland. Kronhjort fanns också etablerad i relativt stora delar av norra Sverige.

Den skattade avskjutningen av kronhjort omfattade 8 222 djur jaktåret 2015/16. För dovhjort var motsvarande värde 38 860 djur.

Sedan början av 1990-talet uppvisar avskjutningen av båda arterna exponentiell tillväxt med en genomsnittlig årlig ökning på 12 procent och en fördubblingstid på sex år. Kön- och åldersfördelningen i avskjutningen skiljde sig inte åt nämnvärt mellan arterna. Andelen vuxna hanhjortar utgjorde 25 procent för kronhjort och 28 procent för dovhjort.

En beräkning av kronhjortsstammens storlek före jakt 2016 indikerar 26 000 djur och motsvarande värde för dovhjort är 126 000 djur. Det bör hållas i minnet att beräkningarna bygger på antaganden som inte finns väl belagda i forskning och därmed är behäftade med osäkerhet.

I jämförelse med en motsvarande skattning 2005 så har kronhjortsstammen ökat med 12 procent årligen. För dovhjortsstammen har motsvarande ökning varit 1,4 procent årligen vilket är betydligt lägre än ökningen i avskjutning. Under förutsättning att beräkningarna på ett riktigt sätt fångar stammarnas utveckling kan detta tolkas som att avskjutningen av kronhjort ökar i paritet med stammens ökning medan avskjutningen av dovhjort ökat betydligt snabbare än vad stammen tillväxer och bör leda till minskad tillväxt i dovhjortsstammen framöver.

INLEDNING

Kronhjort (i jaktliga sammanhang ofta benämnt kronvilt) är en inhemsk art som invandrade till de sydliga delarna av Sverige efter den senaste istiden. Arten räknades länge till kronans vilt och jakten var förbehållet adel och kungahus. Kronhjort, i likhet med älg och rådjur, var nära att utrotas på grund av överexploatering under 1800-talet. När stammen var som minst var utbredningen begränsad till några få områden i Skåne. Dagens stam består till liten del av den ursprungliga hjortstammen, men till övervägande del av hjortar med annat ursprung som släppts, avsiktligt eller oavsiktligt, ur hägn eller invandrat från Norge.

Dovhjort (i jaktliga sammanhang ofta benämnt dovvilt) är en introducerad art i Sverige och har kommit hit med människans hjälp, ofta som gåvor till kungligheter eller adel. De första dovhjortarna anses ha kommit till landet under 1570-talet och hölls i hägn på större gods. Ett välkänt exempel är Ottenby på södra Öland där en population av dovhjortar etablerades tidigt. Med tiden så har dovhjort spridits och etablerat frilevande populationer genom avsiktliga eller oavsiktliga frisläppanden.

Förvaltningen av kronhjort sker enligt två olika system. I Skåne finns kronhjortsområden med syfte att bevara den ursprungliga svenska kronhjorten som Linné beskrev, där sker jakten efter tilldelning från länsstyrelsen medan allmän jakt tillämpas på annan mark. I resten av landet liknar förvaltningen delvis systemet för älg, med kronhjortsskötselområden vilka har en avskjutningsplan som godkänts av länsstyrelsen. Vuxna kronhjortar får endast fällas inom sådana områden medan årskalvar även får skjutas på annan mark. För dovhjort saknas idag motsvarande förvaltningssystem och arten jagas via allmän jakt. Orsaker till olikheter i förvaltning mellan de båda arterna är inte väl studerade men kan ha historisk

bakgrund. Båda arterna är känsliga för en allt för stor avskjutning av vuxna handjur vilka rör sig över stora områden i samband med brunsten. För kronhjort, med tidig status som högvilt, kan behovet av en kontrollerad avskjutning ha uppmärksammat tidigt vilket lett till en reglerad förvaltning. Dovhjort fanns tidigare främst på marker tillhörande större gods, vilka själva hade jaktlig förvaltningskompetens och tillämpade en reglerad förvaltning, vilket kan vara en orsak till att motsvarande system aldrig etablerats för den arten.

I jämförelse med älg och rådjur har kronhjort, och särskilt dovhjort, en delvis annan ekologi. Båda arterna är flocklevande och den vanligaste grupperingen utgörs av hindar och kalvar, vilka leds av en äldre hind. Hindarna är mycket ortstrogna vilket innebär att spridningshastigheten blir låg. Detta medför i sin tur att stammarna kan bli mycket täta inom begränsade områden, men helt saknas i närliggande områden.

Båda arterna, men särskilt dovhjort, är starkt knutna till åkermarker där en stor del av födosöket sker. Hjortarnas födosök i stora grupper på åkermark kan medföra skador på jordbruksgrödor, via bete och tramp. Kronhjort kan också orsaka skador på skog genom barkskalning, särskilt i områden där det är ont om alternativ föda. Samtidigt utgör arterna värdefulla och uppskattade jaktliga resurser. Dessa frågor har alltmer börjat uppmärksammas och i delar av Södermanland genomförs för närvarande ett projekt i syfte att skapa en förvaltning av dovhjort som förmår ta hänsyn till dessa olika intressen.

I föreliggande rapport redovisas en analys av utbredning och förekomst av kron- och dovhjort i Sverige baserat på material från Svenska Jägareförbundets viltövervakning.

FÖREKOMST AV KRON- OCH DOVHJORT

Kronhjort förekommer i delar av Götaland, Svealand och Norrland upp till Västerbotten. Jaktåret 2015/16 registrerades etablerade populationer inom 16 procent av den rapporterade arealen, för sporadisk förekomst var motsvarande värde 28 procent. Områden med hög andel av etablerad förekomst är främst koncentrerade till Södermanland, Östergötland, Kalmar och Skåne men relativt stora områden med etablerad förekomst finns även i norra Sverige, Fig. 1.

Dovhjort förekommer främst i delar av Götaland och Svealand. I Norrland finns en mindre population på Järnashalvön i Västerbotten. Jaktåret 2015/16 registrerades etablerade populationer inom 13 procent av den rapporterade arealen, för sporadisk förekomst var motsvarande värde 23 procent. Områden med hög andel av etablerad förekomst är främst koncentrerade till Södermanland, Östergötland, Skåne och delar av Västra Götaland, Fig. 2.

Andel av den rapporterade arealen som uppger etablerade populationer av kronhjort har ökat från 13 procent jaktåret 2008/09 till nuvarande 16 procent. För dovhjort var motsvarande värden 10 procent jaktåret 2008/09 till nuvarande 13 procent. Kronhjort har således en något större utbredning än dovhjort, men båda arterna har expanderat geografiskt under den senaste sjuårsperioden.

Kronhjort 2015/16

Etablerad förekomst (%)

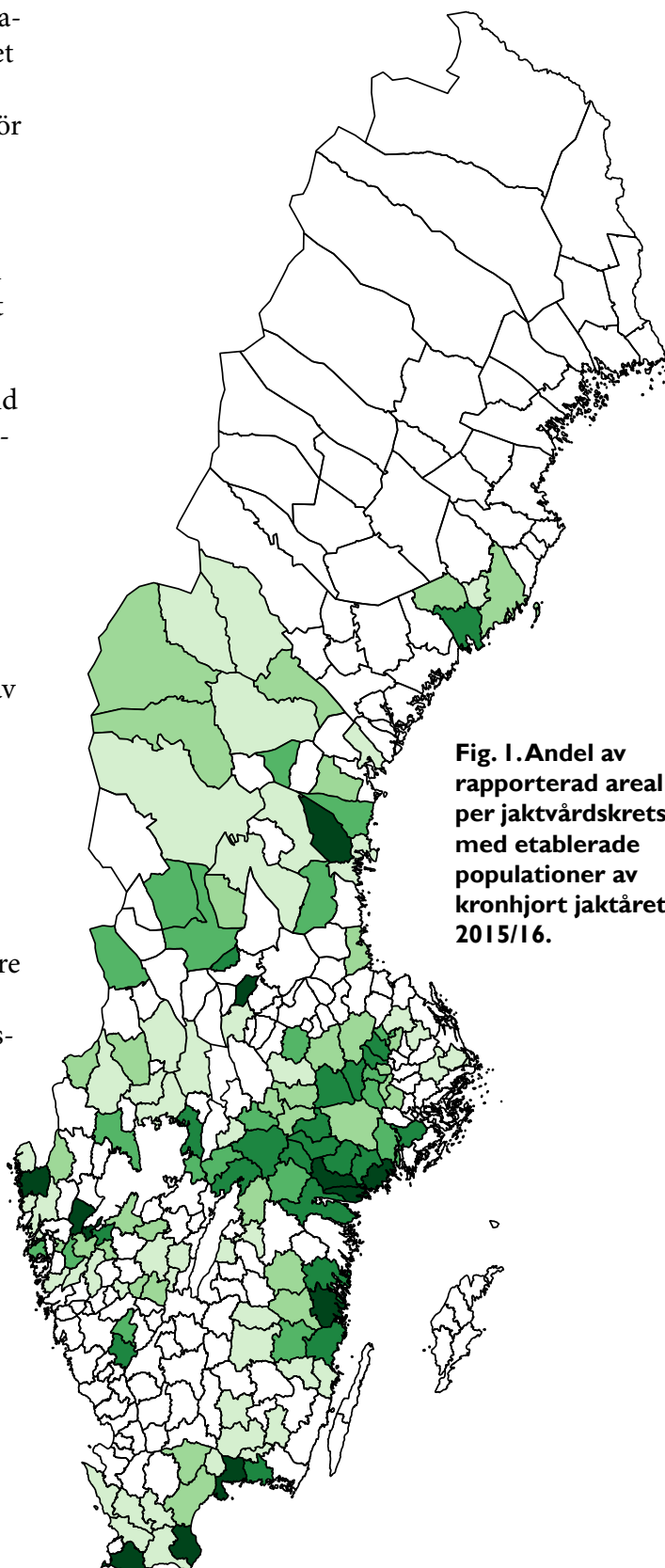
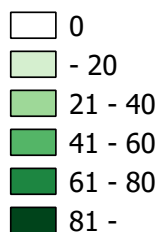
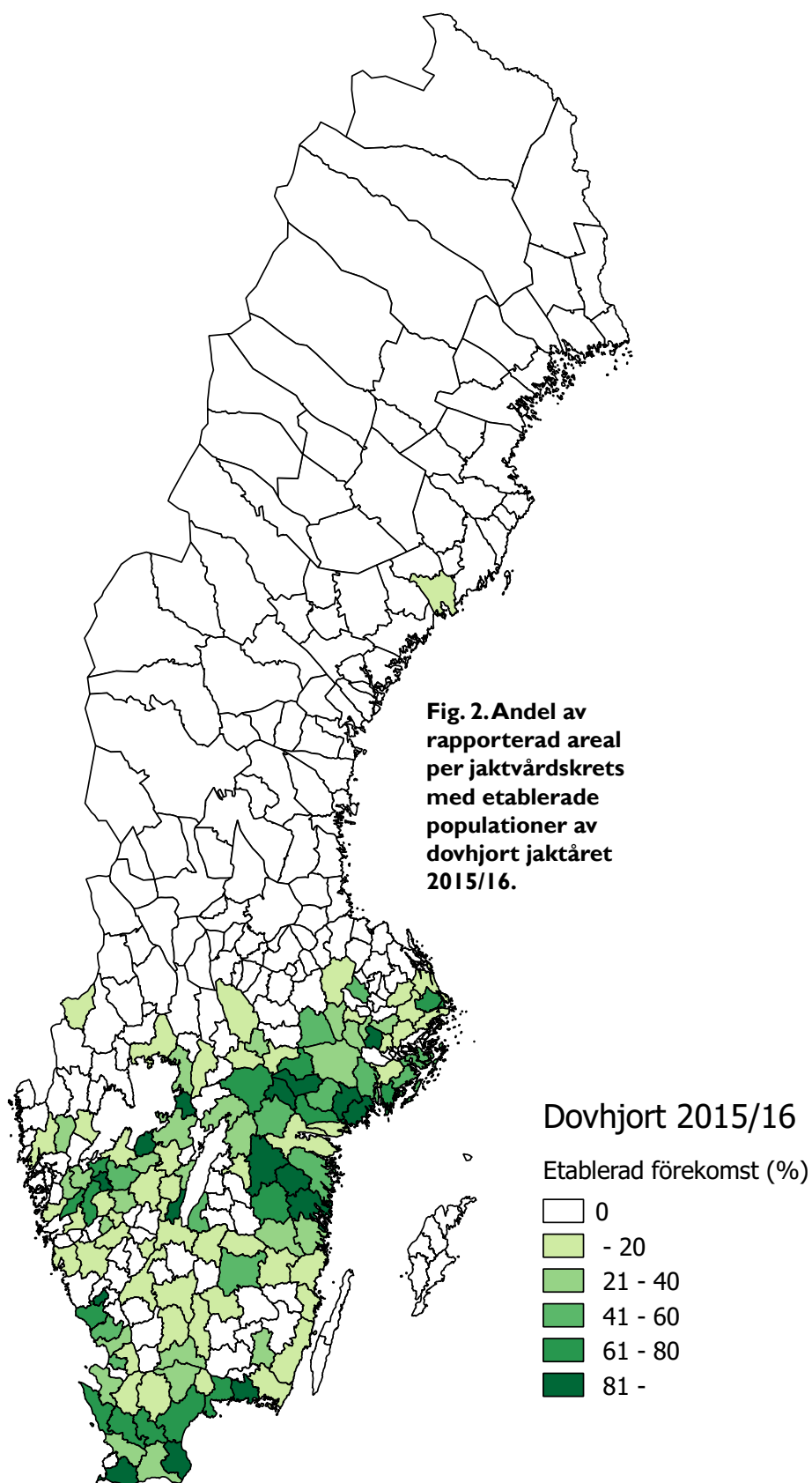

Fig. 1. Andel av rapporterad areal per jaktvårds-krets med etablerade populationer av kronhjort jaktåret 2015/16.

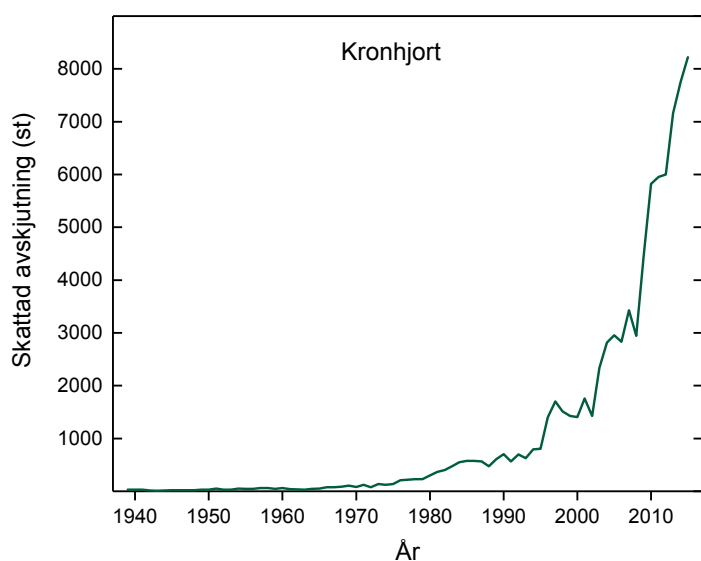

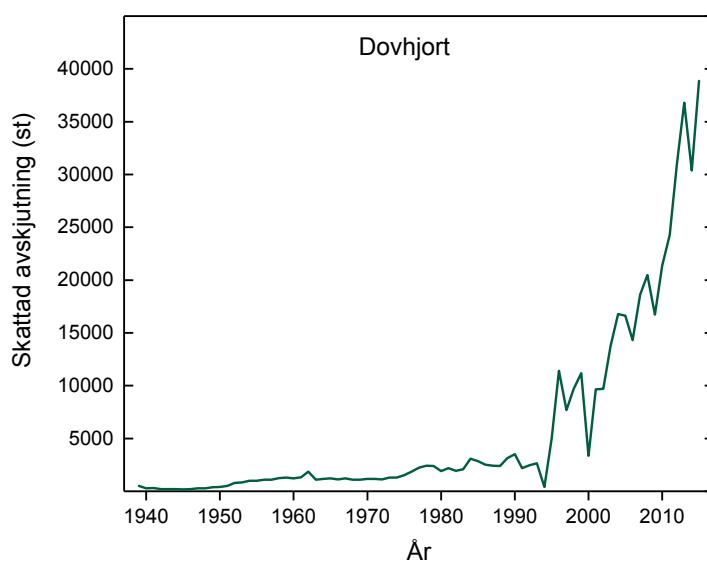
SKATTAD AVSKJUTNING

Den skattade avskjutningen av kronhjort i landet uppgick jaktåret 2015/16 till 8 222 djur medan motsvarande värde för dovhjort var 38 860 djur.

Den årliga avskjutningen för båda arterna har ökat kraftigt under perioden 1990-2015, med en genomsnittlig årlig tillväxt på 12 procent och en genomsnittlig fördubblingstid på sex år (samma för båda arterna), Fig. 3 och 4.

Fig. 3. Skattad avskjutning på nationell nivå för kronhjort under perioden 1939/40 – 2015/16.

Fig. 4. Skattad avskjutning på nationell nivå för dovhjort under perioden 1939/40 – 2015/16.

Den skattade avskjutningen per 1 000 hektar under jaktåret 2015/16 var högst inom kärnområden i Södermanland, Östergötland, Kalmar och Skåne för kronhjort (Fig. 5) respektive inom kärnområden i Södermanland, Östergötland, Skåne och delar av Västra Götaland för dovhjort, Fig. 6. Den högsta skattade avskjutningen för dovhjort (53 per 1 000 hektar) var mer än fyra gånger så hög som motsvarande värde för kronhjort (12 per 1 000 hektar).

Den rapporterade köns- och ålderfördelningen i avskjutningen under jaktåret 2015/16 visar endast små skillnader mellan arterna, Fig. 7 och 8.

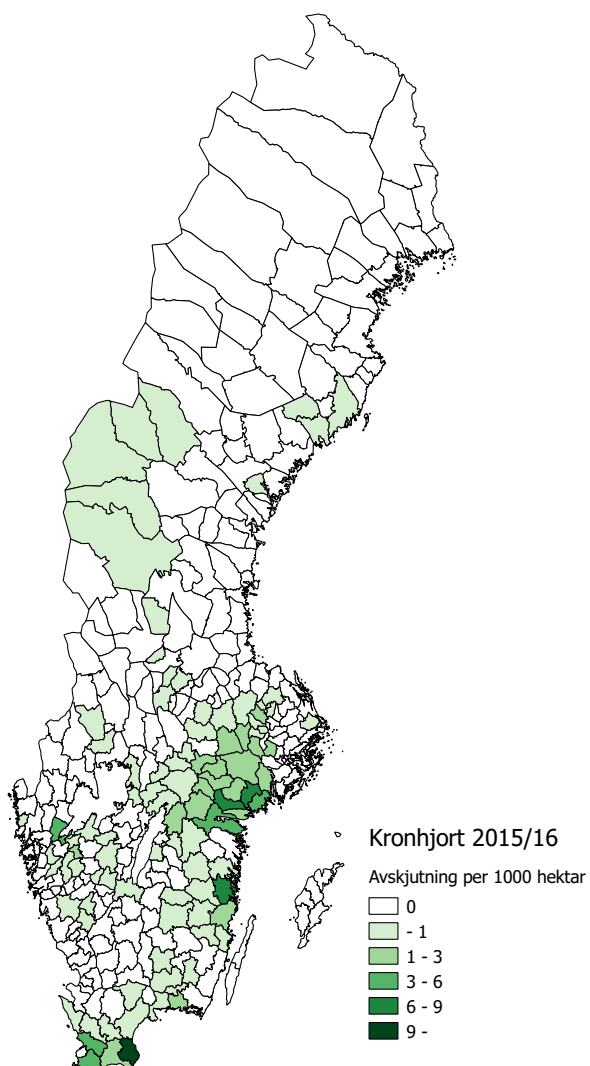

Fig. 5. Skattad avskjutning per 1 000 hektar kretsvis av kronhjort jaktåret 2015/16.

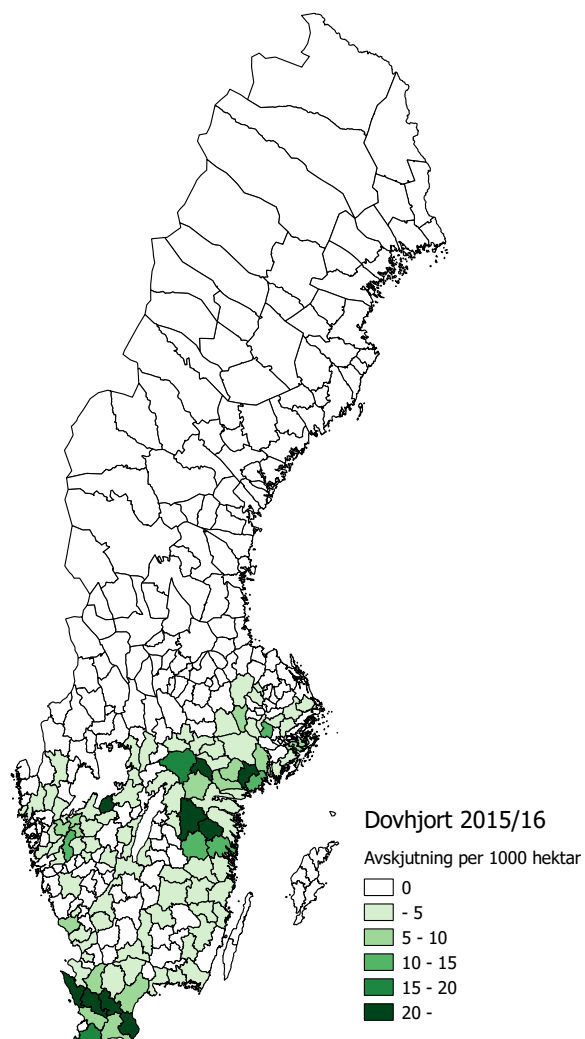

Fig. 6. Skattad avskjutning per 1 000 hektar kretsvis av dovhjort jaktåret 2015/16.

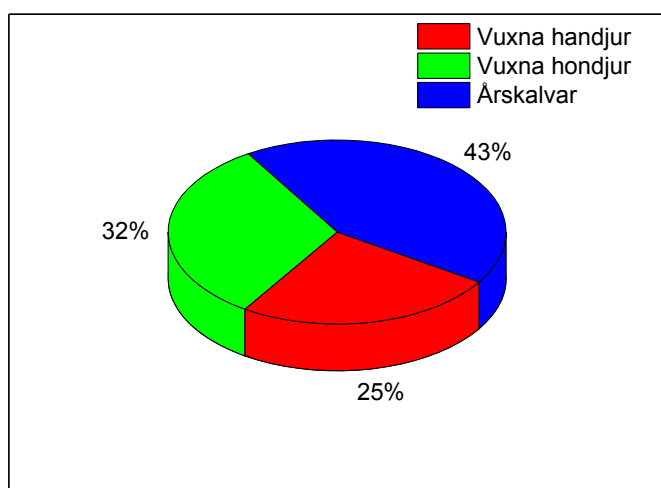

Fig. 7. Köns- och ålderfördelning i den rapporterade avskjutningen av kronhjort på nationell nivå jaktåret 2015/16.

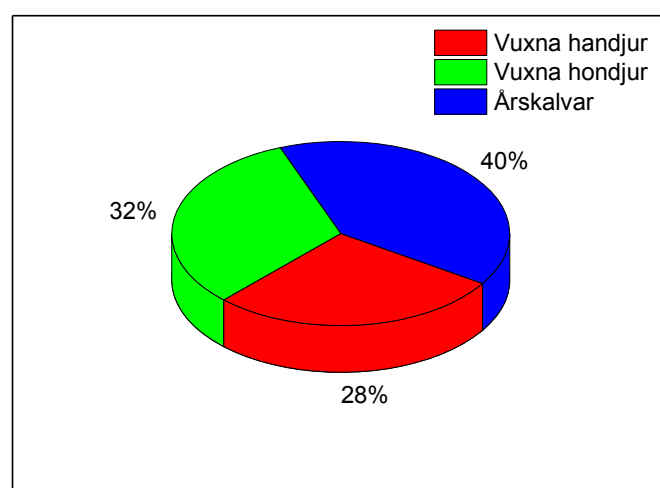

Fig. 8. Köns- och ålderfördelning i den rapporterade avskjutningen av dovhjort på nationell nivå jaktåret 2015/16

BERÄKNING AV STAMMARNAS STORLEK

Nedan redovisas en beräkning av kron- och dovhjortsstammarnas storlek på nationell nivå innan jakt 2016. Det bör påpekas att beräkningarna bygger på flera antaganden och förutsättningar vilket medför att resultaten måste tolkas med försiktighet.

Förutsättningar:

Avskjutningen motsvarar hela tillväxten.

Hindrar föder en kalv årligen, 75 procent av hindarna får kalv
(källa för kronhjort: Anders Jarnemo, antagande för dovhjort: samma som för kronhjort).

Vuxna handjur utgör 25 procent av stammen för kronhjort respektive 28 procent för dovhjort (antagande: motsvarande andel som i avskjutningen).

Övrig dödlighet antas vara försumbar i förhållande till det jaktliga uttaget.

Beräkningar:

	Kronhjort	Dovhjort
Antal årskalvar som krävs för att motsvara skattad avskjutning	8 222	38 860
Antal hindrar som krävs för att föda dessa kalvar ¹	10 963	51 813
Totalt antal hindrar och årskalvar	19 185	90 673
Total stam ²	25 580	125 935
	≈ 26 000	≈ 126 000

¹ antal kalvar/0.75

² antal hindrar och årskalvar/0.75 (kron) respektive 0.72 (dov)

AVSLUTNING

När djurarter etablerar sig i för arten lämpliga och underutnyttjade habitat kan tillväxten bli snabb. När antalet djur nått ett visst värde, man brukar tala om ett tröskelvärde, går tillväxten in i det som i populationsekologi brukar benämnas exponentiell tillväxt. Givet att den skattade avskjutningen på ett korrekt sätt fångar stammarnas utveckling så är stammarna av kron- och dovhjort inne i denna fas.

För några decennier sedan sågs samma tillväxtmönster i älg- och rådjursstammarna och mer sentida exempel utgörs av vildsvin, flera gåsarter och björnstammen. Den snabba tillväxten är alltså vad man kan förvänta sig utifrån ekologiska tillväxtmodeller. Efter en period avtar tillväxten normalt beroende på konkurrens om föda, sjukdomar eller predation. För älg, rådjur och vildsvin har istället jakten haft motsvarande effekt och det är sannolikt att även avskjutningen av kron- och dovhjort kommer att öka tills dess att den kraftiga tillväxten avtar eller upphör. Vid en förvaltande jakt kan ett stabilt uttag av jaktliga upplevelser och kött göras samtidigt som skador på jordbruk och skog hålls på en acceptabel nivå.

Även om de båda hjortarterna uppvisar stora likheter i avskjutningens utveckling så finns även skillnader. Den skattade avskjutningen av dovhjort på nationell nivå är fem gånger högre än motsvarande värde för kronhjort, trots att den sker på en mer begränsad yta. Detta är troligen delvis en effekt av att dovhjort kan uppnå mycket höga populationstätheter på grund av sin låga spridningshastighet men också av att dovhjort faktiskt sprider sig i Göta-land och Svealand och idag finns inom relativt stora områden, om än i glesa stammar.

Båda arterna har expanderat geografiskt under den senaste sjuårsperioden och det är troligt att expansionen kommer att fortsätta under ytterligare en period. Detta kan medföra att avskjutningen på nationell nivå fortsätter att öka även om lokala populationer i kärnområden hålls konstanta eller till och med minskas.

En beräkning av kronhjorts- och dovhjortsstammarnas storlek nationellt innan jakt 2016 resulterade i 26 000 (kron) respektive 126 000 (dov). Beräkningarna förutsätter att den skattade avskjutningen motsvarar hela tillväxten, det vill säga att stammarna inte ökar. Om stammarna fortfarande tillväxer får beräkningarna istället ses som lägsta värden, vilka underskattar de verkliga stammarna.

En motsvarande beräkning för 2005 visade 7 000-10 000 (kron) respektive 110 000 (dov). För kronhjort motsvarar detta en ökning med 12 procent årligen, vilket stämmer väl med avskjutningens ökning. För dovhjort är ökningen av stammens storlek, baserad på de två beräkningarna, endast 1,4 procent årligen vilket är betydligt lägre än ökningen i avskjutning. Under förutsättning att beräkningarna på ett riktigt sätt fångar stammarnas utveckling kan detta tolkas som att avskjutningen av kronhjort ökar i paritet med stammens ökning medan avskjutningen av dovhjort ökat betydligt snabbare än vad stammen tillväxer och bör leda till minskad tillväxt i dovhjortsstammen framöver.

Läs mer

Dovhjort (L. Carlström & M. Nyman). 2005. Jägarförlaget/Svenska Jägarförbundet.
ISBN 91-88660-64-8.

Kronhjort (P-E Jensen & M. Nyman). 2007. Jägarförlaget/Svenska Jägarförbundet.
ISBN 978-88660-94-7.

Vilt, människa, samhälle (Red: K. Danell & R. Bergström). 2010. Liber AB.
ISBN 978-91-47-09418-9.

Foto:
Kron sid 1: Jesper Einarsson
Dov sid 1: Kenneth Johansson
Kron sid 4: Kenneth Johansson
Dov sid 5: Hans Ring
Dov sid 11: Malou Kjellsson
Kron sid 12: Oscar von Stockenström

